

3. A tudománynak ez a megközelítése és az információs gyakorlat megfelel annak a népgazdasági igénynek, amely szerint a tudományos–műszaki haladás-hoz szükséges információkat – a meglévő szervezeti és technikai lehetőségek felhasználásával – *egységes folyamatba kell terelni és hasznosítható formába kell hozni.*

Irodalomjegyzék

1. BONITZ, M.: Zur Entwicklung der Wissenschaftsdisziplin Informatik in der DDR. = Informatik, 25. évf. 4. sz. 1978. p. 43–48.
2. ENGELBERT, H.: Wissenschaftliche Informationstätigkeit und wissenschaftlich-technischer Fortschritt = Informatik, 25. évf. 5. sz. 1978. p. 41–47.
3. GROSS, B. – FUCHS-KITTOWSKI, K.: Theoriendynamik und die Entwicklung der Informatik. = Informatik, 25. évf. 6. sz. 1978. p. 42–47., 26. évf. 1. sz. 1979. p. 38–44.
4. SCHMOLL, G.: Zur Bestimmung des Gegenstandes der Informatik = Informatik, 26. évf. 2. sz. 1979. p. 42–44.
5. MIHAJLOV, A. I. – POLUSKIN, V. A.: Teorija naučnoj informacii – novaja szamosztojatel'naja naucsnaja diszciplina = Naucsno-Tehnicoszskaja Informacija, 1963. 3. sz. p. 3.
6. MIHAJLOV, A. I. – CSERNŰJ, A. I. – GIL'JAREVSZKIJ, R. S.: Informatik – eine neue wissenschaftliche Disziplin = Informatik, 16. évf. 1. sz. 1969. p. 5–11.
7. KOBLITZ, J.: Zum Wesen und Entwicklungsstand der Informations- und Dokumentationswissenschaft = ZIID-Zeitschrift, 15. évf. 4. sz. 1968. p. 151–156.

/MANECKE, H. J. – THIEME, F.: Zur Wissenschaft von der wissenschaftlichen und produktions-wirksamen Information = Informatik, 26. köt. 3. sz. 1979. p. 43–45./

(Vermes Mária)

A tájékoztatói munkaféleségek kvantifikálása

Valamennyi tájékoztatói intézmény jellemzője: a felhasználók száma, a dokumentumállomány összetétele és gyarapodása, a tárolt információk és adatok mennyisége, az irodalomkutatások száma, az információk feltárását biztosító nyilvántartási rendszer, valamint a szolgáltatások köre.

Annak, hogy a tájékoztatói intézmények további eredményeket érhessenek el, egyik feltétele *a munka pontos elemzése*. Ehhez az intézmény, illetve tevékenysége egyes jellemzőit *mennyiségi mutatókkal kell kifejezni*.

Az efféle elemzésre például kiválasztott tájékoztatói intézmény dolgozóinak munkamegosztását a technológiai folyamatban az *1. táblázat* mutatja be.

Az ismert módszerek közül a teljesítmények mérésére ez alkalommal *a munkanap-felvétel* szolgált. Két napos próba után négy héten keresztül 12, név nélkül szereplő, csupán az ábécé betűivel jelölt munkatárs napi munkája került megfigyelésre. A cél annak megállapítása volt, hogy a munkatársak a 8,75 órás, azaz 525 perces munkanap hány százalékát fordítják tényleges tájékoztatóra. Az egy napra eső átlagos eredményt a *2. táblázat* tartalmazza.

Amint az a táblázatból is kiderül, a tényleges tájékoztató munkára fordított idő aránya – 60% – viszonylag kevés, az elvesztegetett időé viszont meglehetősen sok.

Az eredmények nem általánosíthatók, mert csupán *egy intézményben végzett mérésből származnak*. Mivel azonban hasonlítanak más elemzések eredményeihez, újabb vállalkozások esetén összehasonlítási vagy kiindulási alapul lehet figyelembe venni őket. Ilyen esetben természetesen, a megvizsgálni szándékozott tájékoztatói intézmény adottságaival is számolni kell.

A tájékoztatói tevékenység normáinak megállapítása különösen a munka mértékének és munkaerőszükségletének megtervezésénél, a kívánt létszám indokolásánál és újabb szakemberek munkába állításánál fontos. Kétségtelen azonban, hogy a tájékoztató munkában sok az olyan alkotó jellegű elem, amelyet nagyon nehéz egységes normába szorítani. *A tapasztalati normák csak tájékoztató jellegűek lehetnek, azaz csupán egy-egy tájékoztatói intézmény körülményeinek figyelembevételével szabad felhasználni őket.*

Itt több fogalmat kell egymástól megkülönböztetnünk:

Időnorma – egy-egy munka (művelet, mozzanat) elvégzéséhez szükséges idő.

Munkanorma – meghatározott időegységen belül elvégzendő munka (művelet, mozzanat) mennyisége.

A tájékoztatóban inkább *csak irányértékek alkalmazhatók*. Ezek megállapítására több módszer ismeretes.

Az időráfordítás szakaszokra bontása. A napi munka, illetve az egyes munkafeladatok végzése közben különböző szakaszok alakulnak ki. A tájékoztatósnál pl.

előkészítés és befejezés,
a tényleges tájékoztató munka,
segédmunkák,
véletlenszerűen adódó feladatok ellátása,
munkamegszakítások.

Munkanap felvétel. A napi munka minden fázisára kiterjedő feljegyzés lehetővé teszi minden folyamat abszolút értékben vagy százalékban való kifejezését, és kimutatja az előforduló idővesztéseket. E módszerrel önelemzések is végezhetők.

1. táblázat

A tájékoztató munka megoszlása az egyes munkatársak között

	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	Összesen	Vezető	Szaktájékoztató	Tájékoztatói szakember	Tud. és műszaki tájékoztatói szakember	Kezelő	Vezető könyvtáros	Állományfeltáró könyvtáros	Szerzeményező könyvtáros	Kölcsönző könyvtáros
1	Értékelés és válogatás	3	☐	☐			☐			
2	Beszerezés	4	☐				☐		☐	☐
3	Bibliográfiai feltárás	2						☐	☐	
4	Tartalmi feltárás	6	☐	☐	☐		☐		☐	
5	Információs segédeszközök állományának építése	7	☐		☐	☐	☐	☐	☐	☐
6	Keresés, rendezés, kiemelés	4	☐	☐	☐	☐				
7	Információ szolgáltatások kiépítése	6	☐	☐	☐		☐	☐	☐	☐
8	Kölcsönzés	3					☐	☐	☐	☐
9	Dokumentum másolás	3					☐	☐	☐	☐
10	A tájékoztató munka irányítása, szervezése	3	☐	☐			☐			
	Összesen	11	5	6	2	4	2	8	4	5

2. táblázat

A tájékoztatói szakemberek egy munkanapjának időmérlege

Munkafolyamatok	Perc	Óra	%
Tervezés, a feladatok megközelítése	42	0,7	8
A tényleges tájékoztató munka operatív szakasza; vezetés, szervezés	315	5,25	60
Társadalmi munka	36,75	0,61	7
Szakmai képzés, továbbképzés	42	0,7	8
Közösségi feladatok	5,25	0,1	1
Házon belüli közlekedés és elvesztegetett idő	84	1,4	16
Összesen	525	8,76	100

Időmérés és munkanap mérés. Az időmérés a rendszeresen ismétlődő munkafeladatoknál alkalmazható, szükség esetén a munkanap méréssel kombinálva.

Interjú. A munkatársak szóban vagy kérdőívek segítségével adnak felvilágosítást munkájuk tartalmáról és szerkezetéről.

Összesítő vagy tapasztalati statisztikai módszer. A munkát egészében – összesítve – nem pedig elemeire bontva méri, illetve statisztikai középértéket ad meg.

A szóban forgó vizsgálat során a különböző módszereket az elemzett munkafeladatok jellegének megfelelően alkalmazták. A tájékoztató munka egészét pl. jellemzői alapján munkafeladatokra bontották.

A tájékoztató munka alkotó tevékenysége természetesen nem szorítható teljesen hézagmentesen az időnormák hálózatába. Ennek ellenére kívánatos a követelmények és a kielégítésükhöz szükséges kapacitások pontos mérése, hogy a vezetés és tervezés alábbi feladatait teljesíteni lehessen:

pontos kép kialakítása az ellátandó feladatok színvonalán álló tájékoztató tevékenység követelményeiről;

az operatív feladatok elvégzéséhez szükséges kapacitások tervezése;

további technikai eszközök beszerzése és az elektronikus adatfeldolgozásra való áttérés előkészítése;

minőségi követelmények támasztása és az intézmény helyes káderpolitikájának kialakítása.

/TÄNZER, K. H. – SIEGEL, K.: Die Quantifizierung von Tätigkeitskomplexen zur Bestimmung von Richtwerten für Informationseinrichtungen = Informatik, 25. köt. 4. sz. 1978. p. 19–23./

(Dezső Zsigmondné)